

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням господарськими судами Закону України «Про виконавче провадження»

Оглядовий лист Вищого господарського суду України
від 28.01.2016 № 01-06/131/16
(за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку
Вищим господарським судом України)

У порядку інформації та для врахування у розгляді справ зі спорів, пов'язаних із застосуванням Закону України «Про виконавче провадження», надсилається огляд вирішених господарськими судами України справ, судові рішення в яких переглянуто в касаційному порядку Вищим господарським судом України.

1. Заміна стягувача на стадії виконавчого провадження шляхом укладення цивільно-правового договору без заміни кредитора у зобов'язанні чинним законодавством не передбачена.

Товариство звернулося до господарського суду з позовом про визнання договору відступлення права вимоги недійсним, оскільки його, на думку позивача, укладено з порушенням вимог статті 203 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Рішенням місцевого господарського суду відмовлено у задоволенні позовних вимог. Постановою апеляційного господарського суду скасовано судові рішення першої інстанції та прийнято нове рішення про визнання договору відступлення права вимоги недійсним. Судом апеляційної інстанції зазначено, що спірним договором сторони, не замінюючи кредитора у зобов'язанні, фактично замінили стягувача на стадії виконання судового рішення, що не передбачено чинним законодавством.

Вищий господарський суд України визнав законними та обґрунтованими правові висновки суду апеляційної інстанції з огляду на таке.

Статтею 512 ЦК України визначено підстави заміни кредитора у зобов'язанні.

Відступлення права вимоги є договірною

передачею вимог первісного кредитора новому кредиторові і відбувається на підставі укладеного між ними правочину, а заміна кредитора саме у зобов'язанні допускається протягом усього часу існування зобов'язання, якщо це не суперечить договору та не заборонено законом.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що предметом оспорюваного договору є відступлення права вимоги за рішенням господарського суду у справі № 11/108-09. При цьому умовами договору цесіонарію надано право вимагати від боржника належного виконання рішення суду.

Відповідно до статті 115 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) рішення, ухвали, постанови господарського суду, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України і виконуються у порядку, встановленому Законом України «Про виконавче провадження» (далі – Закон).

Оскільки виконання рішення суду є невід'ємною стадією процесу правосуддя, заміна сторони на цій стадії може відбуватися не інакше, як на підставах, визначених ГПК України та Законом, які регулюють умови і порядок виконання рішень судів, що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку.

Частиною п'ятою статті 8 Закону визначено, що у разі вибуття однієї зі сторін державний виконавець з власної ініціативи або за заявою сторони, а також сама заінтересована сторона мають право звернутися до суду із заявою про заміну сторони її правонаступником. Для правонаступника усі дії, вчинені до його вступу у виконавче провадження, обо-

в'язкові тією мірою, якою вони були б обов'язковими для сторони, яку правонаступник замінив.

При цьому питання щодо заміни сторони її правонаступником, у тому числі і в разі заміни кредитора у зобов'язанні, вирішується лише судом у порядку, передбаченому статтею 25 ГПК України.

Вищий господарський суд України, залишаючи без змін постанову суду апеляційної інстанції, зазначив, що під час укладення спірного правочину позивач та відповідач без заміни кредитора у зобов'язанні замінили стягувача на стадії виконання судового рішення, не врахувавши, що заміна стягувача за рішенням суду шляхом укладення цивільно-правового договору чинним законодавством не передбачена (постанова Вищого господарського суду України від 25.09.2014 у справі № 923/945/13).

2. Дії державного виконавця щодо визначення складу майна, яке підлягає реалізації з прилюдних торгів, та його оцінки безпосередньо впливають на формування суттєвих умов договору купівлі-продажу і в сукупності позначаються на результаті прилюдних торгів, а тому незаконні дії державного виконавця можуть слугувати підставою для визнання недійсним укладеного на прилюдних торгах правочину у зв'язку з недодержанням під час його вчинення вимог закону.

Публічне акціонерне товариство звернулося до господарського суду з позовом до приватного підприємства, органу державної виконавчої служби про визнання прилюдних торгів та їх результатів недійсними.

Рішенням місцевого господарського суду в позові відмовлено. Постановою апеляційного господарського суду рішення місцевого господарського суду в частині відмови у задоволенні позову про визнання прилюдних торгів недійсними скасовано та прийнято в цій частині нове рішення про задоволення позову.

Вищий господарський суд України погодився з висновком суду апеляційної інстанції з огляду на таке.

Прилюдні торги є особливою формою правочину, оскільки за своєю правовою природою придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів) належить до договорів купівлі-продажу, які можуть бути визнані недійсними на підставі норм цивільного законодавства про недійсність правочинів.

Згідно з частиною першою статті 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені частинами першою – третьою, п'ятою та шостою статті 203 цього Кодексу.

Статтею 203 ЦК України визначено загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Зокрема, встановлено, що зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

До підстав визнання торгів недійсними належить порушення правил проведення прилюдних торгів, у тому числі законодавчих вимог щодо їх організації та безпосереднього проведення, правил оформлення результатів прилюдних торгів, які є суттєвими і вплинули на формування результатів торгів та продаж майна боржника.

Дослідженню та доказуванню підлягають факти порушення норм закону під час підготовки, проведення торгів та оформлення їх результатів (зокрема, чи є ці порушення істотними і чи вплинули вони на результат торгів), порушення прав та законних інтересів особи, яка їх оспорує.

Нерухоме майно передається на реалізацію за ціною та в порядку, передбачених Законом. Умови і порядок проведення прилюдних торгів з продажу квартир, будинків, підприємств як цілісного майнового комплексу, інших приміщень, земельних ділянок, що є нерухомим майном, на які звернуто стягнення відповідно до чинного законодавства, а також здійснення розрахунків за придбане майно визначено Тимчасовим положенням про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 27.10.1999 № 68/5.

У цій справі стартова ціна нерухомого майна, яке підлягало реалізації, була визначена з порушенням вимог статті 58 Закону, а саме: для проведення оцінки майна було залучено неуповноваженого суб'єкта, що виключає правові підстави щодо використання звіту про оцінку майна для проведення торгів.

Зазначені обставини вплинули на результат торгів та зміст самої правочину, оскільки майно було продано за ціною, сформованою всупереч вимогам, визначеним законом. Тому проведені прилюдні торги, які за своєю суттю є багатостороннім правочином, не відповідають вимогам статті 203 ЦК України, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Це згідно з частиною першою статті 215 ЦК України є підставою для визнання їх недійсними (постанова Вищого господарського суду України від 01.10.2013 у справі № 4/178/2011/5003).

3. Примусове виконання рішення про стягнення заборгованості за спожиту активну електричну енергію, яка виникла після 01.01.2013, здійснюється на загальних підставах в порядку, встановленому Законом, та не передбачає зупинення виконавчого провадження на підставі Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу».

Державне підприємство звернулося до господарського суду зі скаргою на дії органу державної виконавчої служби. Воно просило визнати недійсною постанову відділу примусового виконання рішень, якою зупинено виконавче провадження з примусового виконання наказу суду, у зв'язку з тим, що боржника включено до Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу, які беруть участь у процедурі погашення заборгованості (далі – Реєстр), та зобов'язати відділ примусового виконання рішень державної виконавчої служби відновити виконавче провадження.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, визнано недійсною поста-

нову органу державної виконавчої служби про зупинення виконавчого провадження з примусового виконання наказу суду. В іншій частині скаргу відхилено.

Вищий господарський суд України визнав законними та обґрунтованими правові висновки судів попередніх інстанцій з огляду на таке.

Пунктом 15 частини першої статті 37 Закону визначено, що виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у разі внесення підприємства паливно-енергетичного комплексу до Реєстру.

Рішенням Конституційного Суду України від 13.12.2012 у справі № 1-26/2012 (справа про стягнення заборгованості з підприємств паливно-енергетичного комплексу) встановлено, що внесення юридичної особи, незалежно від форми власності, до Реєстру не є підставою для зупинення виконавчого провадження та здійснення заходів примусового виконання судових рішень про стягнення з неї заборгованості, яка не стосується неповних розрахунків за енергоносії і не визначена Законом України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу».

Згідно з абзацом шостим пункту 3.7 статті 3 Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» на строк участі підприємства паливно-енергетичного комплексу в процедурі погашення заборгованості підлягають зупиненню виконавчі провадження та заходи примусового виконання рішень щодо цього підприємства із стягнення заборгованості, яка виникла до 01.01.2013.

Отже, заходи примусового виконання рішення щодо заборгованості, яка виникла після 01.01.2013, повинні застосовуватися на загальних підставах в порядку, встановленому Законом.

Задовольняючи скаргу, місцевий та апеляційний господарські суди дослідили, що до складу заборгованості за активну електроенергію входить заборгованість, яка виникла після 01.01.2013. Суди правильно ви-

значили, що до заборгованості за спожиту активну електричну енергію, яка виникла після 01.01.2013, заходи примусового виконання рішення повинні застосовуватися на загальних підставах в порядку, встановленому Законом, і у такому разі не передбачено зупинення виконавчого провадження (постанова Вищого господарського суду України від 04.02.2014 у справі № 905/2000/13).

4. Виконання рішення суду про стягнення коштів з боржника, яким є державна установа, здійснюється згідно з Порядком виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 845 (далі – Порядок).

Державне підприємство звернулося до господарського суду зі скаргою про визнання незаконними дій органу Державної казначейської служби України, які полягають у відмові виконати рішення господарського суду та у поверненні без виконання наказу про стягнення коштів з боржника – державної установи. Стягувач посилався, зокрема, на те, що наказ господарського суду та документи на безспірне списання коштів з рахунків боржника було повернуто з підстав, не передбачених Порядком.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційного господарського суду, в задоволенні скарги в порядку статті 121² ГПК України відмовлено.

Попередніми судовими інстанціями зазначено, що орган Державної казначейської служби України правомірно повернув виконавчий документ стягувачу, оскільки державна установа в мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, що отримують фінансування з державного та місцевих бюджетів у 2014 році, не значиться та рахунків, з яких можна було б здійснити безспірне списання коштів, орган Державної казначейської служби України не має.

Вищий господарський суд України не погодився з висновками господарських судів попередніх інстанцій з огляду на таке.

Підпунктом 1 пункту 9 Порядку визначено, що орган Державної казначейської служби України повертає виконавчий документ стягувачеві у разі, коли:

- виконавчий документ не підлягає виконанню органом державної казначейської служби, його подано особою, що не має відповідних повноважень, пред'явлено до виконання з пропуском встановленого строку, видано або оформлено з порушенням встановлених вимог;

- рішення про стягнення коштів не набрало законної сили, крім випадків, коли судове рішення про стягнення коштів допущено до негайного виконання в установленому законом порядку;

- суми коштів, зазначених у судовому рішенні про стягнення коштів, повернуто стягувачеві за поданням органу, що контролює справляння надходжень бюджету, або за рахунок таких коштів виконано грошові зобов'язання чи погашено податковий борг стягувача перед державним або місцевим бюджетом;

- відсутній залишок невідшкодованого податку на додану вартість, узгоджений із стягувачем;

- стягувач відмовився від виконання виконавчого документа або відкликав його без виконання;

- наявні інші передбачені законом випадки.

При цьому наявність інших визначених законом підстав для повернення органом Державної казначейської служби України виконавчого документа стягувачу має бути чітко встановлена правовою нормою. Такі підстави підлягають обмеженому (вузькому), а не розширеному тлумаченню, оскільки відповідно до частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. В оскаржуваних судових рішеннях не наведено норм, які б дозволяли органу Державної казначейської служби України не виконувати судові рішення та повернути виконавчий документ стягувачу.

Згідно з частиною другою статті 3 Закону рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Відповідно до підпункту 2 пункту 4, підпунктів 2, 7 пункту 5 Порядку органи Державної казначейської служби України вживають заходів до виконання виконавчих документів протягом встановленого строку; під час виконання виконавчих документів мають право звертатися у передбачених законом випадках до органу, який видав виконавчий документ, щодо роз'яснення рішення про стягнення коштів, порушувати клопотання про встановлення чи зміну порядку і способу виконання такого рішення, а також відстрочку та/або розстрочку його виконання (постанова Вищого господарського суду України від 15.10.2014 у справі № 916/885/13).

5. Оскільки у боржника, який є державною установою, відсутні майно, на яке може бути звернуто стягнення, та власні розрахункові рахунки, виконання рішення суду повинно здійснюватися за рахунок коштів, передбачених бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Стягувач звернувся до господарського суду зі скаргою на дії органу Державної казначейської служби України щодо відмови виконати наказ господарського суду про стягнення з державного підприємства коштів.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційного господарського суду, скаргу фізичної особи – підприємця задоволено.

Постановою Вищого господарського суду України рішення попередніх судових інстанцій залишено без змін.

Вищий господарський суд України зазначив, що відповідно до частини другої статті 3 Закону рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Згідно зі статтею 3 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» виконання рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у межах відповідних бюджетних призначень шляхом списання коштів з рахунків такого державного органу, а в разі відсутності у зазначеного державного органу відповідних призначень – за рахунок коштів, передбачених бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду.

Державна казначейська служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України.

Оскільки, як встановлено державним виконавцем, у боржника, що є самостійною юридичною особою, відсутні майно, на яке може бути звернуто стягнення, а також власні розрахункові рахунки, суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку про те, що рішення суду має бути виконано за рахунок коштів, передбачених бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду, саме Державною казначейською службою України в особі її територіальних органів (постанова Вищого господарського суду України від 08.04.2015 у справі № 42/87-09).

6. До обов'язків державного виконавця під час здійснення виконавчих дій не входить перевірка обґрунтованості надходження коштів на рахунок боржника.

Позивач та відповідач звернулися до господарського суду зі скаргою на дії органу державної виконавчої служби щодо повернення помилково перерахованих позивачем на рахунок відповідача коштів, що були стягнуті у примусовому порядку як сума виконавчого збору та витрати на проведення виконавчих дій.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційно-

го господарського суду, в задоволенні скарги відмовлено.

Вищий господарський суд України погодився з висновками господарських судів попередніх інстанцій, зазначивши таке.

Державний виконавець зобов'язаний вживати передбачених Законом заходів щодо примусового виконання рішень і неупереджено, своєчасно та в повному обсязі вчиняти виконавчі дії. Він, зокрема, здійснює заходи, необхідні для своєчасного і в повному обсязі виконання рішення, зазначеного в документі на примусове виконання рішення, у спосіб та в порядку, встановленому виконавчим документом і Законом (стаття 11 Закону).

Статтею 25 Закону визначено умови прийняття виконавчого документа до виконання. До обов'язків державного виконавця під час здійснення виконавчих дій не входить перевірка обґрунтованості надходження коштів на рахунок боржника, оскільки кошти, що знаходяться на депозитному рахунку органу державної виконавчої служби, не мають родових ознак для виокремлення відповідної їх частини (постанова Вищого господарського суду України від 15.04.2015 у справі № 29/65).

7. Накладення арешту на рахунок боржника, призначений для виплати заробітної плати працівникам підприємства, призводить до порушення їх конституційних прав.

Комунальне підприємство звернулося до господарського суду зі скаргою на дії органу державної виконавчої служби, в якій просило скасувати постанову цього органу в частині накладення арешту на рахунок в межах коштів, необхідних для виплати заробітної плати.

Ухвалою місцевого господарського суду скасовано постанову органу державної виконавчої служби в частині накладення арешту на кошти, призначені для оплати праці працівників комунального підприємства.

Постановою апеляційного господарського суду ухвалу скасовано, а скаргу на дії органу державної виконавчої служби залишено без задоволення.

Вищий господарський суд України не погодився з висновками апеляційного господарського суду з огляду на таке.

Відповідно до статті 57 Закону арешт майна боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення. Арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем, зокрема, шляхом винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що знаходяться на рахунках і вкладах чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах. У разі прийняття державним виконавцем постанови про арешт майна боржника арешт поширюється на усі поточні рахунки боржника, у тому числі ті, що будуть відкриті боржником після винесення державним виконавцем постанови про арешт майна.

Частиною першою статті 6 Закону визначено, що державний виконавець зобов'язаний використовувати надані йому права відповідно до закону і не допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Згідно зі статтею 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом.

Відповідно до частини першої статті 2, частини другої статті 10 Конвенції про захист заробітної плати від 01.07.1949 № 95, ратифікованої Україною 04.08.1961, ця Конвенція застосовується до всіх осіб, яким виплачується або повинна виплачуватися заробітна плата. Заробітна плата повинна охоронятися від арештів і передачі в такій мірі, в якій це вважається потрібним для утримання працівника і його сім'ї.

Частиною п'ятою статті 97 Кодексу законів про працю встановлено, що оплата праці працівників здійснюється в першочерговому порядку. Всі інші платежі здійснюються власником або уповноваженим ним органом після виконання зобов'язань щодо оплати праці.

Частиною шостою статті 24 Закону України «Про оплату праці» передбачено, що своєчасність та обсяги виплати заробітної плати працівникам не можуть бути поставлені в залежність від здійснення інших платежів та їх черговості.

Отже, держава гарантує та захищає законом право громадянина на своєчасне одержання винагороди за працю. Своєчасність та обсяги виплати заробітної плати працівникам не можуть бути поставлені в залежність від здійснення інших платежів та їх черговості. Оплата праці працівників здійснюється в першочерговому порядку.

За таких обставин господарський суд першої інстанції дійшов правильного висновку, що відділ примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби не мав законних підстав для накладення арешту на кошти, призначені для оплати праці працівників боржника, а тому в оскаржуваній частині скасував постанову органу державної виконавчої служби (постанова Вищого господарського суду України від 16.04.2014 у справі № 915/321/13-г).

8. Стаття 26 Закону не надає права державному виконавцю відмовити у відкритті виконавчого провадження у зв'язку з поданням стягувачем ксерокопії нотаріально посвідченої довіреності на підтвердження його повноважень.

Позивач звернувся до господарського суду зі скаргою на дії органу державної виконавчої служби щодо винесення постанови про відмову у відкритті виконавчого провадження.

Відмовляючи в задоволенні зазначеної скарги, місцевий господарський суд, з яким погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що представник позивача, який звернувся до органу державної виконавчої служби із заявою про відкриття виконавчого провадження у справі, подав ксерокопію нотаріально посвідченої довіреності, що не є належним доказом надання повноважень щодо вчинення відповідних дій.

Не погодившись з висновками попередніх судових інстанцій, Вищий господарський суд України зазначив таке.

Право на виконання судового рішення є складовою права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина судового розгляду (пункт 43). Право на судовий захист є конституційною гарантією прав і свобод людини і громадянина, а обов'язкове виконання судових рішень – складовою права на справедливий судовий захист.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 19 Закону державний виконавець відкриває виконавче провадження на підставі виконавчого документа за заявою стягувача або його представника про примусове виконання рішення.

Стаття 26 Закону встановлює вичерпний перелік підстав для відмови державним виконавцем у відкритті виконавчого провадження. При цьому жодна з названих у цій статті підстав не передбачає відмови у відкритті виконавчого провадження у зв'язку з доданням до заяви про примусове виконання рішення суду копії нотаріально посвідченої довіреності, виданої особі, що підписала таку заяву та засвідченої печаткою юридичного управління сторони у справі (постанова Вищого господарського суду України від 17.12.2014 у справі № 908/857/14).

9. Приписи пункту 9 частини першої статті 47, частини п'ятої статті 52 Закону у взаємозв'язку з положеннями Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» вказують на встановлену чинним законодавством заборону щодо звернення стягнення на те майно державного підприємства, яке є основним засобом виробництва, а відсутність у боржника іншого майна, на яке може бути звернуто стягнення, є підставою для повернення виконавчого документа стягувачу.

Позивач звернувся зі скаргою про визнання незаконними дій державного виконавця щодо винесення постанови про повернення виконавчого документа стягувачу.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційного господарського суду, в задоволенні скарги відмовлено.

Вищий господарський суд України залишив без змін рішення попередніх судових інстанцій з огляду на таке.

Господарськими судами встановлено, що майно, яке перебуває на балансі боржника, належить до державної власності, а органом, уповноваженим на його управління та розпорядження, є Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. Усе майно, що перебуває на балансі підприємства, використовується у виробничому процесі – експлуатації водовідливних комплексів, а майна, що не використовується у виробничій діяльності, підприємство не має.

Відповідний акт складено державним виконавцем під час вчинення виконавчих дій за місцезнаходженням боржника. При цьому підприємство має державну форму власності (100%) та його внесено до Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Отже, державний виконавець обґрунтовано виніс постанову про повернення виконавчого документа стягувачу на підставі пункту 9 частини першої статті 47, статті 50 Закону у зв'язку з тим, що майна, на яке може бути звернуто стягнення, у боржника не виявлено (постанова Вищого господарського суду України від 29.07.2014 у справі № 905/2600/13).

10. Відкликано (інформаційний лист Вищого господарського суду України від 04.02.2016 №01-06/177/16).

11. Судові рішення про стягнення коштів боржників (розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, а також підприємств, установ та організацій, рахунки яких відкриті в органах Державної казначейської служби України) виконуються на підставі виконавчих документів виключно органами Державної казначейської служби України. Ця обставина унеможливає здійснення виконавчого про-

вадження, тому державний виконавець зобов'язаний відмовити у відкритті виконавчого провадження відповідно до пункту 8 частини першої статті 26 Закону.

Боржник (бюджетна установа) звернувся до господарського суду зі скаргою на дії органу Державної виконавчої служби України щодо винесення постанови про відкриття виконавчого провадження.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою апеляційного господарського суду, зазначену скаргу задоволено.

Вищий господарський суд України погодився з висновками попередніх судових інстанцій з таких підстав.

Згідно з частиною другою статті 3 Закону (в редакції від 19.09.2013 № 583-VII) рішення про стягнення коштів з державних органів, державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ виконуються органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів.

В абзаці другому підпункту 1 пункту 9 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, який набрав чинності 01.01.2011, встановлено, що до законодавчого врегулювання безспірного списання коштів бюджету та відшкодування збитків, завданих бюджету, безспірне списання коштів державного бюджету (місцевих бюджетів) здійснюється Казначейством України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, за черговістю надходження таких рішень, щодо видатків бюджету – в межах відповідних бюджетних призначень та наданих бюджетних асигнувань.

На виконання частини другої статті 3 Закону і пункту 9 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України Кабінет Міністрів України постановою від 03.08.2011 № 845 затвердив Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників (далі – Порядок).

Згідно з абзацом третім пункту 2, пункту 3 цього Порядку (в редакції постанови Ка-

бінету Міністрів України від 30.01.2013 № 45) рішення про стягнення коштів боржників (розпорядників (бюджетних установ) та одержувачів бюджетних коштів, а також підприємств, установ та організацій, рахунки яких відкриті в органах Державної казначейської служби України) виконуються на підставі виконавчих документів виключно органами Державної казначейської служби України у порядку черговості надходження таких документів у межах відповідних бюджетних призначень, наданих бюджетних асигнувань (залишків коштів на рахунках підприємств, установ, організацій).

Пунктом 24 Порядку передбачено, що стягувачі, на користь яких прийняті рішення про стягнення коштів з рахунків боржника, подають до органу Державної казначейської служби України, в якому обслуговується боржник, документи, зазначені у пункті 6 цього Порядку.

Відповідно до пункту 8 частини першої статті 26 Закону державний виконавець відмовляє у відкритті виконавчого провадження у разі наявності інших передбачених законом обставин, що виключають здійснення виконавчого провадження.

Вищий господарський суд України погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що державний виконавець не мав підстав для прийняття виконавчого документа до виконання, оскільки у цій справі виконавчий документ повинен виконуватися виключно органами Державної казначейської служби України відповідно до Порядку.

Положення статті 4 Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», що визначають особливості виконання рішень суду про стягнення коштів з державного підприємства або юридичної особи, не можуть бути застосовані до спірних правовідносин, оскільки стягувачем є державне підприємство, а згідно з частиною другою статті 2 названого Закону його дія не поширюється на рішення суду, стягувачем за якими є державний орган, державне підприємство, орган місцевого самоврядування,

підприємство, установа, організація, що належать до комунальної власності (постанова Вищого господарського суду України від 18.02.2015 у справі № 916/859/14).

12. Виконавче провадження підлягає зупиненню на підставі пункту 17 частини першої статті 37 Закону, якщо до Переліку об'єктів державної власності, які підлягають приватизації у 2012–2014 роках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2012 № 987 (далі – Перелік), увійшли відокремлені підрозділи підприємства-боржника.

Товариство звернулося до господарського суду зі скаргою на дії органу державної виконавчої служби щодо винесення постанови про зупинення виконавчого провадження з примусового виконання наказу господарського суду про стягнення заборгованості з боржника (вугледобувного підприємства).

Обгрутовуючи скаргу, стягувач вказує на те, що стороною у справі, як і стороною договору, за яким виникла заборгованість, є підприємство, яке не включено до Переліку. До Переліку входять лише відокремлені підрозділи боржника, які безпосередньо займаються видобутком вугілля, а не власне підприємство-боржник.

Ухвалою місцевого господарського суду, залишеною без змін постановою суду апеляційної інстанції, у задоволенні скарги відмовлено з огляду на таке.

Виконавче провадження було відкрито відповідно до наказу господарського суду стосовно виконання рішення про стягнення з підприємства-боржника суми заборгованості.

Постанову про зупинення виконавчого провадження на підставі пункту 17 частини першої статті 37 Закону було винесено у зв'язку з прийняттям рішення про приватизацію вугледобувних підприємств згідно із Законом України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» протягом трьох років з моменту завершення приватизації, до складу яких входить підприємство-боржник.

Вищий господарський суд України вважає висновок судів попередніх інстанцій правомірним з таких підстав.

Статтею 1 Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» визначено, що вугледобувне підприємство – це гірниче підприємство, основним видом економічної діяльності якого є підземне або відкрите добування вугілля, до складу якого можуть входити шахти, шахтоуправління, розрізи та інші відокремлені підрозділи, що виконують допоміжні функції.

Відповідно до довідки Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України видом діяльності боржника – державного підприємства є добування та збагачення кам'яного вугілля. За статутом зазначене підприємство належить до вугледобувних підприємств.

Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2012 № 987 «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, які підлягають приватизації у 2012–2014 роках, та критеріїв визначення способу їх приватизації» передбачено, що відокремлені підрозділи підприємства-боржника, які безпосередньо займаються видобутком вугілля, підлягають приватизації.

Згідно зі статтею 13 Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» з метою недопущення банкрутства вугледобувних підприємств і збереження сировинної бази металургійного та енергетичного комплексів з моменту прий-

няття рішення про приватизацію підприємства до моменту завершення приватизації встановлюються мораторій на застосування процедури примусової реалізації майна об'єктів приватизації шляхом зупинення виконавчого провадження та мораторій на порушення справ про банкрутство вугледобувних підприємств. На строк до трьох років з моменту завершення приватизації встановлюються мораторій на застосування процедури примусової реалізації майна об'єктів приватизації шляхом зупинення виконавчого провадження та мораторій на порушення справ про банкрутство вугледобувних підприємств, які поширюються лише на борги, що утворилися на момент завершення приватизації.

Пунктом 17 частини першої статті 37 Закону визначено, що виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у разі прийняття рішення про приватизацію вугледобувних підприємств відповідно до Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств» протягом трьох років з моменту завершення приватизації.

Отже, до виконавчого провадження, порушеного на підставі наказу в цій справі, підлягає застосуванню стаття 13 Закону України «Про особливості приватизації вугледобувних підприємств», а тому державний виконавець обгрунтовано зупинив виконавче провадження (постанова Вищого господарського суду України від 02.07.2014 у справі № 5006/33/70/2012).

**Голова Вищого
господарського суду України**

Б. Львов